

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

MARIJANA ŠTURLIĆ
ZAVRŠNI RAD

PROBLEMI U SOCIJALIZACIJI DJECE:
POVUČENO I AGRESIVNO DIJETE

Petrinja, prosinac 2015.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
PETRINJA

PREDMET: PEDAGOGIJA RANOG ODGOJA

ZAVRŠNI RAD

KANDIDAT: Marijana Šturlić

**TEMA I NASLOV ZAVRŠNOG RADA: Problemi u
socijalizaciji djece: povučeno i agresivno dijete**

MENTOR: Prof., Dr., Sc., Anka Jurčević-Lozančić

Petrinja, prosinac 2015.

SADRŽAJ

Sadržaj.....	1
Sažetak.....	2
Uvod.....	3
1. Psihološki poremećaji ponašanja.....	5
2. Socijalna kompetancija u ranom djetinstvu.....	9
3. Agresivnost.....	11
3.1. Podtipovi agresivnosti.....	12
3.2. Uzroci agresivnosti.....	15
3.3. Faktori koji utječu na agresivnost.....	17
3.4. Teorije agresivnosti.....	18
4. Socijalna povučenost.....	20
4.1. Simptomi socijalne povučenosti.....	21
4.2. Uzročnici socijalne povučenosti.....	22
4.3. Vrste socijalne povučenosti.....	23
4.4. Tretman socijalne povučenosti.....	23
5. Utjecaj roditeljskih stilova na socijalnu povučenost i agresivnost djeteta.....	25
Zaključak.....	29
Literatura.....	30

SAŽETAK

Svrha ovog rada je pobliže objasniti probleme u socijalizaciji djece. Problemi u socijalizaciji javljaju se kod sve više djece i bitno je da odrasli primjete promjene na vrijeme i pobrinu se za rješavanje tog problema. Agresivnost i povučenost su najčešći su problemi koji pogađaju djecu i o njima ću pisati u ovom radu. Može se dogoditi da u nekim slučajevima sam roditelj bude krivac zbog određenog ponašanja djeteta i tada je bitno reagiranje odgajatelja koji bi trebali intervenirati u takvim slučajevima. Ovim radom također želim skrenuti pozornost na nasilje u školama zbog kojeg se često žrtve takvog nasilja povuku u sebe i tu nastaje problem. Prema tome se može zaključiti da je najbitnije educiranje roditelja o takvim problemima kako bi ih uočili i pomogli u rješavanju, a na odgajateljima je da pomognu toj djeci kao i da roditeljima pomognu u shvaćanju istih.

Ključne riječi: problemi u socijalizaciji djece, agresivnost, povučenost, nasilje u školi, pomoć odgajatelja i roditelja

SUMMARY

The purpose of this paper is to explain the problems in the socialization of children. The problems in socialization occur in more and more children and it is important for adults to notice changes in time, and took care to solve this problem. Aggression and withdrawal are the most common problems affecting children and of them will write in the paper. It may happen that in some cases parent may be held accountable for the behaviors of the child and then the important response of educators who should intervene in such cases. This study also want to draw attention to violence in the schools for which are often the victims of such violence, withdraw into themselves and there is a problem. Therefore it can be concluded that the most important education of parents about such issues to make them noticed and helped solved, and the educators is to help these children and their parents to assist in the understanding of the same.

Keywords: problems in the socialization of children, aggression, withdrawal, violence at school, help of teachers and parents

UVOD

Svakog dana broj djece koja imaju problema u ponašanju se povećava. Roditelji i odgajatelji imaju sve manje moći nad njima. Već u rano doba počinju pokazivati prve znakove agresivnosti i ta agresivnost poprima različite oblike. Djeca ne biraju mjesta gdje će ih iskazati već ih manifestiraju u obitelji, parku, restoranu, vrtiću... Suprotno agresivnoj djeci tu su i povučena djeca koja se uz agresivnu povlače još više.

Mnogi smatraju da su za takva ponašanja djece krivi odrasli. Smatra se da su oni dužni poticati njihovu socijalnu kompetenciju te podizati samopoštovanje i samopouzdanje. Zadaća odraslih je da pokušaju na vrijeme uvidjeti problem te da se trude u suzbijanju tog poremećaja.

Nažalost, nisu sva djeca te sreće da imaju topao dom i sređene obiteljske odnose. Djeca u takvim obiteljima u mnogim slučajevima postanu agresivna jer neznaju kako se nositi s nedostatkom ljubavi i pažnje. Osnovne ljudske i duhovne vrijednosti prošle su u drugi plan, a na vrh ljestvice se progurao novac i materijalne vrijednosti oko kojih se u današnjem društvu sve vrti. U današnje vrijeme rijetki su roditelji koji kvalitetno provode vrijeme sa svojom djecom. Ne trude se shvatiti ih ili podijeliti s njima nešto što je njima od izuzetne važnosti. Stoga se ne trebamo čuditi kada djeca svoje potrebe nastoje zadovoljiti na neprihvatljiv način ili kada se povlače u sebe. Takva djeca su bila prisiljena usvojiti obrazac ponašanja koji je bio najlakši i najprihvatljiviji. Povučena i agresivna djeca nisu zadovoljila svoje temeljne psihološke potrebe.

Djeca uglavnom uče prema primjerima. Ponašanje, vrijednosti i stajališta roditelja i drugih odraslih osoba imaju veliki utjecaj na djecu. Vrijednosti poput poštovanja, istine i ponosa u obitelji mogu biti važni izvori snage za djecu, pogotovo ako se susreću s negativnim pritiskom vršnjaka, žive u nasilnom susjedstvu ili idu u školu punu nasilja. Većina djece ponekad reagira agresivno i može udariti drugu osobu. To dijete treba upozoriti o mogućim opasnostima nasilnog ponašanja. Svakako, treba pohvaliti djecu kad problem riješe bez nasilja. Djeca će vjerojatno

ponoviti pozitivno ponašanje ako ga roditelji primijete i kad su za to nagrađena pohvalama i pažnjom.

Djecu se može naučiti kako da na nenasilne načine riješe probleme tako da roditelji rasprave o problemu s njima, potaknu ih na razmišljanje o tome što se može dogoditi ako nasilno rješavaju problem te što ako problem riješe bez nasilja. Ovakav način zajedničkog “glasnog razmišljanja” pomoći će djeci da uoče kako nasilje nije koristan način za rješavanje problema.

Roditelji ponekad ohrabruju agresivno ponašanje, a da nisu toga ni svjesni. Na primjer, neki roditelji smatraju da je za dječake dobro da se nauče tući. Treba naučiti dijete da je probleme bolje rješavati mirnim putem, a ne šakama, prijetnjama ili oružjem.(<http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-medu-djecom-2/>,)

Iz navedenog primjera može se zaključiti da roditelji smatraju da bi se njihova djeca, posebice dječaci trebali naučiti tući te tako rješavati probleme. Smatram da je to najlakše, ali i najlošije razmišljanje. Tako roditelji potiču agresivnost kod djece, govoreći im da se moraju braniti fizičkim nasiljem oni uvjeravaju da je to ponašanje u redu te da se problemi također rješavaju na taj način. No smatram da se dijete treba odgajati da izbjegava fizičke obračune i da nauči pozivno rješavati svoje probleme. Bitno je dati im do znanja kakvu snagu ima riječ i kao što se često naglašava „ lijepa riječ otvara svaka vrata“.

1. PSIHOLOŠKI POREMEĆAJI PONAŠAJA

Psihički poremećaj može se definirati kao stanje u kojem ponašanje i doživljavanje osobe odskakače od uobičajenog, nije prilagođeno i predstavlja smetnju, te nije opravdano situacijom u kojoj se nalazi. Uzroci mogu biti razni od faktora nasljeđa, trauma do utjecaja sredine.

Pri pokušaju što potpunijeg i obuhvatnijeg objašnjavanja psiholoških aspekata pojma poremećaja u ponašanju i delinkvencije kao njezina užeg segmenta, navodi se niz teorija, od onih koje već godinama zaokupljaju našu pažnju (teorija inteligencije, psihoanalitična teorija, teorija frustracije, teorija uvjetovanja, kognitivna teorija), do onih novijeg datuma kao što su kognitivno-bihevioralni model, sistem model, dijateza stres model. Svaka od njih u određenom segmentu odražava dio psihološkog pristupa u objašnjenju pojave poremećaja u ponašanju, a tek sve zajedno mogu dati cjelovit pristup psihologije prema pojavi poremećaja u ponašanju. (Lebedina Manzoni, 2010.)

Poremećaji u ponašanju predstavljaju značajnije odstupanje od uobičajenog i društveno prihvaćenog ponašanja određene sredine za specifičnu dob, spol djeteta i situaciju te predstavljaju štetnu, opasnu situaciju za samo dijete ili za njegovu sredinu, ukazuju na mogući nepovoljni razvoj djeteta ukoliko se ne intervenira te zahtijevaju dodatnu stručnu ili širu društvenu pomoć. Dakle, poremećaji u ponašanju obuhvaćaju niz vrlo različitih odstupanja na svim područjima funkcioniranja djece i mladi uključujući (http://oc-pgz.hr/clanci_pup.html):

- odnos s obitelji, okolinom i autoritetima,
- poteškoće u pogledu prehrane, spavanja i nevoljnih radnji,
- povučenost,
- loš školski uspjeh,
- neopravdano izostajanje s nastave,
- bježanje od kuće i skitnje,
- laganje,
- krađe,
- korištenje i preprodaju ilegalnih psihoaktivnih sredstava,

- agresivnost,
- nasilje,
- krađe, provale, razbojstva,
- i druga kaznena djela.

Razvoj poremećaja u ponašanju ukazuje na zajedničko djelovanje brojnih rizičnih faktora, sadržanih u biološkim, socijalnim i psihološkim obilježjima osobe koja ih manifestira. Danas je već općepoznato da se u većini slučajeva razvijaju postupno, od blagih, manje ometajućih i primjetnih prema težim, uočljivijim i opasnijim poremećajima. Obično se prvo počinju očitovati kod kuće, u obitelji, pa se "šire" preko vrtića i škole, na susjedstvo, društvo vršnjaka, lokalnu zajednicu i širi društveni kontekst. Neprepoznavanje i neadekvatno reagiranje na pojavu poremećaja u ponašanju često rezultira još težim problemima što se odlikuje porastom broja poremećaja, kao i pojavom novih oblika, pri čemu ponašanje postaje ozbiljnije narušeno, a prognoza pozitivnih promjena sve slabija. (http://oc-pgz.hr/clanci_pup.html.)

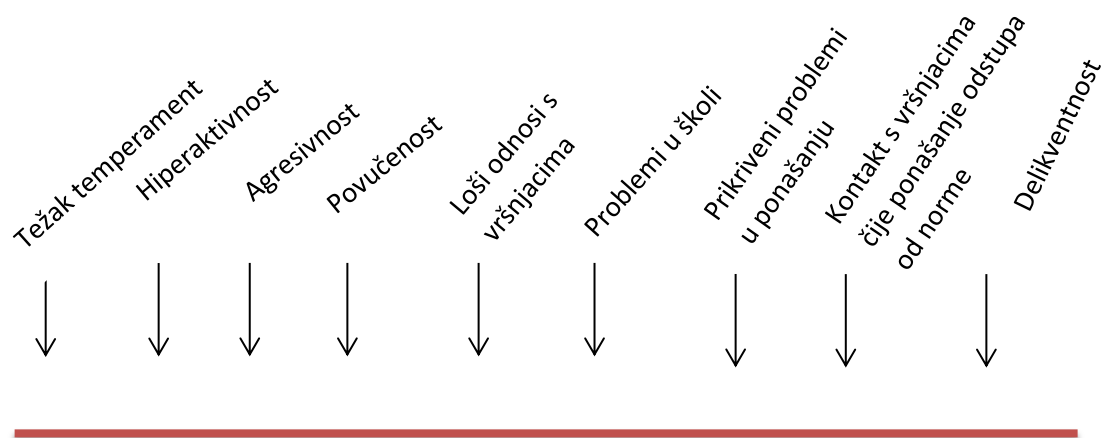
Emocionalni poremećaji i poremećaji u ponašanju u djetinstvu klasificiraju u dvije skupine:

- a) poremećaji nedovoljno kontroliranog ponašanja
- b) poremećaji pretjerano kontroliranog ponašanja

S jedene strane, poremećaje nedovoljno kontroliranog ponašanja karakterizira ponavljajuće ponašanje koje ozbiljno ugrožava bazične socijalne norme i prava drugih. Djeca s ovim poremećajem imaju malu ili nikakvu kontrolu nad onim oblicima ponašanja koje se očekuje da se u određenoj dobi mogu kontrolirati. Takvu djecu opisujemo kao agresivnu i impulzivnu.

S druge pak strane tu su poremećaji pretjerano kontroliranog ponašanja koja stvaraju samom djetetu više problema nego osobama koje ga okružuju. Takva djeca su sramežljiva, napeta, imaju strahove... Simptomi takvog poremećaja slični su simptomima anksioznosti i depresije.

Slijed raznih oblika eksterijaliziranog i antisocijalnog ponašanja od djetinstva od mladenačke dobi (Essau; Conradt, 2006.)

Djeca sa poremećajima u ponašanju često izazivaju kod osoba sa kojima dolaze u kontakt „negativne” emocionalne reakcije, zbog čega se veoma često i okrivljuju. Važno je naglasiti kako ih roditelji, odgajatelji i nastavnici često opisuju kao sklone kršenju pravila i neuvažavanju autoriteta te nazivaju „bezobraznim“, „neodgojenim“ ili „nemogućim“ pritom izostavljajući povučenu, izoliranu i od vršnjaka neprihvaćenu skupinu djece. S jedne strane, tu se djecu, budući da ne izazivaju probleme, ne percipira kao ona kojima je potrebna pomoć, pa za njih neophodna intervencija često izostaje. No s druge strane, dijete koje izaziva probleme, opire se i suprostavlja autoritetima, izaziva bržu i intenzivniju reakciju odraslih, koja je najčešće usmjerena na zaustavljanje neprihvatljivih oblika ponašanja, ali ne i na uklanjanje samih uzroka. Iz navedenog se može zaključiti da su reakcije društva na manifestiranje poremećaja u ponašanju često zakašnjele i nedostatne. Odrasli se teško snalaze, nedostaje im znanja o samom problemu, ne znaju kako se odnositi prema djetetu, kako mu pristupiti, što poduzeti.

Prema Jurčević-Lozančić, (2005). kako bi uspješno preventivno djelovao na rizična ponašanja djece, odgajatelj mora znati prepoznati, razumjeti i pravilno odgovoriti na individualne razvojne specifičnosti svakog djeteta. Poticanjem prosocijalnog ponašanja, razvijanjem sposobnosti kooperacije i nenasilnog rješavanja sukoba, usklađenim odgojnim postupcima na relaciji obitelj-odgojna ustanova,

osposobljavanjem djece za uvažavanjem drugih i njihovih potreba i želja te stvaranjem ugodnog i poticajnog ozračja, vrtić preventivno djeluje na razvoj rizičnih ponašanja predškolske djece.

2.SOCIJALNA KOMPETENCIJA U RANOM DJETINSTVU

Socijalizacija je proces prilagodbe djeteta sredini, proces uspostavljanja odnosa sa sredinom. Proces socijalizacije odvija se kroz više faza, i traje od rođenja do kraja života. U najranijoj fazi djetetova života nije dostatna samo njega, hrana, kako se to nekada smatralo, pa se zanemarivao značaj odgajnih utjecaja. (Predavanje-pedagogija ranog odgoja, Jurčević-Lozančić, 3.12.2011, 15.1.2012.)

Kako bi razumjeli pojam socijalne kompetencije bitno je objasniti pojmove socijalan i kompetentan. Pridjev socijalan znači društven; koji ima osjećaj za zajednicu, razumijevanja za tuđe poteškoće, kompetentan znači sposoban, upućen, koji zna, koji je upućen u nekom području. Prema tome, socijalno kompetentna osoba može se definirati kao osoba koja je sposobna biti društvena, odnosno koja je upućena u društvo i ima osjećaj za zajednicu.

Socijalna kompetencija uključuje empatiju, komunikacijske vještine, toleranciju, kooperativnost i uzajamnu pomoć, odgovornost prema sebi i drugima, ustrajnost u obavljanju zadataka, odgodu zadovoljstva, kontroliranje nasilnih ponašanja, iskazivanje osjećaja vrijednosti, jedinstvenost i pozitivnu sliku o sebi. Sve su to bitne prepostavke za uspostavljanje uspješne komunikacije roditelja s djecom i odgojitelja s djecom, te istodobno predstavljaju model učenja ponašanja između djece i odraslih. Također, veliki značaj pridaje se partnerstvu roditelja i odgojitelja u iskrenoj komunikaciji, punoj povjerenja i razumijevanja kao i ugradnje sadržaja i prigoda za razvoj socijalnih kompetencija djeteta u predškolski kurikulum.

Prema Lilian G. Katz i Diane McClellan (2005.) djeca u vrtiću i nižim razredima osnovne škole pokazuju razne probleme u socijalizaciji koji mogu imati razne uzroke. Naprimjer, neka djeca još nisu postigla dovoljnu kontrolu poriva da bi se uspješno naizmjenice uključivala u razgovor, pregovarala ili se pogađala u sukobu s vršnjacima. Nekima manjkaju znanja i umjeća potrebna za uključivanje u vršnjačku interakciju – umjeća koja se mogu naučiti jedino neposrednim iskustvom.

Katz i McClellan (2005) tvrde da ako vršnjaci odbace dijete ili na neki drugi način bude spriječeno da nauči kako se snalaziti u društvu, izgubljen je bitan izvor socijalnih informacija. Temeljna kompetencija potrebna za uspješnu interakciju unutar vršnjačke skupine je naizmjenično sudjelovanje u aktivnostima. Da bi

uspješno svladalo to umijeće, dijete mora znati odgoditi ispunjenje svojih želja, jačati ponašajnu samokontrolu, shvatiti da je u socijalnom kontekstu čekati na svoj red očekivano ukoliko je to potrebno te se očekuje primjereno ponašanje u grupi vršnjaka.

Djeca koja ne uspiju uspostaviti zadovoljavajuće odnose s vršnjacima, te poglavito ona koju vršnjaci odbijaju zbog agresivnosti, nađu jedni druge sebi sličnima i oblikuju podgrupe u kojima nalaze socijalnu i emocionalnu podršku i prihvaćenost. U takvim podgrupama osjećaj pripadništva njihovih članova ovisi o zajedničkoj netrpeljivosti i nesklonosti prema širim grupama od kojih se osjećaju odbačeni.

Važan čimbenik je igra i učenje, posebice socijalni aspekt koji se odnose na plan realnih međusobnih odnosa u koje dijete stupa tijekom igre. Igra je jedan od najvažnijih čimbenika socijalne kompetencije. Pojedini materijali, oprema i aktivnosti izazivaju među djecom puno više složenih socijalnih interakcija od drugih jer zahtijevaju usklađenu i dogovornu suradnju dvije ili više osoba u određivanju stajališta, suradnji i spremnost pomoći drugima.

Otvorenost odgajateljica i učitelja prema djeci, roditeljima i kulturama zastupljenima u njihovim grupama utječe na njihovu opću djelotvornost u poučavanju, a poglavito na njihovu sposobnost da potiču dječji socijalni razvoj. Pod otvorenosću podrazumijevamo sposobnost odgajateljica i učitelja i njihovu spremnost da pošteno i bez predrasuda priopće vlastita stajališta roditeljima i da otvorena srca saslušaju stajališta djece i roditelja.

Najveću ulogu prema nekim istraživanjima imaju roditelji jer djeca koja imaju dobar odnos s roditeljima pokazuju visok stupanj socijalne kompetencije. Taj odnos između djeteta i roditelja je topao, pun ljubavi, pozitivne energije i poučne interakcije. Isto tako ta djeca s bogatijim, potpunijim i emocionalno sigurnijim odnosom u obitelji imaju više uspjeha u odnosima s drugom djecom (Jurčević-Lozančić, 2011)

3. AGRESIVNOST

Kada govorimo o agresivnosti prve stvari koje nam padnu na pamet su svađe, galama, psovanje, vrijeđanje, udarci, otimanje igračaka, ismijavanje i zezanje. Agresivno ponašanje i djelovanje već kod male djece uvijek znači obranu nečega ili borbu za nešto. Dijete može braniti sebe, ali nije rijetko da brani i druge, neke koji su mu bliski. Žestina kojom dijete brani nešto svoje razlikuje se od djeteta do djeteta. Također je očekivano to da djeca iz obitelji u kojima nije u prvom planu zadovoljiti djetetove potrebe, češće a ponekad i neočekivano reagira agresivno.

Agresivnost ne smeta samo u dječjem vrtiću, ona ometa i roditelje kod kuće. Sukobi nas podučavaju da prihvatimo agresivnost kao jednu mogućnost našeg načina reagiranja te da se prema tome odnosimo u skladu sa situacijom (Haug-Schnabel, 1997):

- Pokazati agresivnost, kad je nužno znatno promijeniti neku situaciju koja nas plaši, frustrira, ugrožava ili ograničava.
- Obuzdati agresivnost, ako je to u skladu s našim predodžbama o humanom zajedničkom životu, primjerice, da bi se pravodobno izbjegla agresivna eskalacija.
- Spoznati agresivnost kao usklađivanje osjećaja i vidjeti postoji li možda i drugi put za rješavanje problema.
- Primijeniti agresivnost, kad nam je ona potrebna da bi iskazali revolt prema otporima koji su usmjereni prema nama ili prema drugima, otporima koje smatramo neopravdano.

Katz i McClellan (2005.) navode dvije teorije o tome zašto djeca iskazuju agresivnost, teorija deficita i teorija suficita. Prema teoriji deficita djeca su agresivna jer im nešto nedostaje, na primjer neko socijalno umijeće. Tako će se djeca koja ne znaju izraziti svoje potrebe, poslužiti agresijom kako bi ostvarila svoje ciljeve. Teorija suficita tvrdi da su djeca agresivna jer se ne znaju nositi s visokim razinama bijesa. Takvu je djecu potrebno naučiti da kontroliraju svoje agresivne porive.

Posljednjih desetljeća agresivno i antisocijalno ponašanje u stalnom je porastu. Taj uznemirujući razvoj dokumentiraju službene kriminalističke statistike u raznim zapadnim industrijskim zemljama. Tako na primjer, Sjedinjene Američke Države izvješćuju o stopostotnom porastu broja nasilnih prekršaja od 1983. do 1993., pri čemu je gotovo isti porast zabilježen u dječaka i djevojčica koji su tuženi zbog delinkventnog ponašanja. I u Njemačkoj kriminalistička statistika potvrđuje stalan porast delinkventnog ponašanja djece i mladeži u proteklih četrnaest godina. (Essau; Conradt, 2006.)

Slika 1. Vršnjačko nasilje (<http://www.klokanica.hr/jaslicka-dob/razvoj-u-2-i-3-godini/sto-s-malim-nasilnicima-1516>)

3.1.PODTIPOVI AGRESIVNOSTI

Priroda, uzroci i posljedice agresivnih ponašanja se pojavljuju u toliko velikoj raznolikosti da nam se nameće potreba da ih posmatramo u različitim tipovima i oblicima. Agresivna ponašanja se mogu manifestirati u raznim podtipovima kao što su(Essau; Conradt, 2006.):

Otvorena agresivnost se definira kao otvoreni tip sukobljavanja povezan sa fizičkim nasiljem, kao što su fizički obračuni, teroriziranje drugih, upotreba oružja i sl. Djeca sa ovim vidom agresivnosti su sklona reagiranju na neprijateljsku situaciju razdražljivije, negativnije i osjetljivije od djece koja pokazuju prikrivene oblike ponašanja.

Prikrivena agresivnost se definira kao postupci koji se događaju u tajnosti. Primjer ovog podtipa agresivnosti su krađe, bježanje iz škole, bježanje od kuće, podmetanje požara i sl. Ovakva ponašanja su česta kod bojažljive, manje društvene djece koja su nepovjerljiva prema drugim i u obitelji dobivaju nedovoljno podrške.

Reaktivna agresivnost je ponašanje koje se javlja kao reakcija na neki vanjski podražaj, događaj ili ponašanje. Usporedno sa velikom količinom bijesa koji izaziva vanjski podražaj, ovakva djeca obično imaju slabije vještine kontrole ponašanja i ovladavanja emocija što zajedno dovodi do vrlo agresivnih ponašanja.

Proaktivna agresivnost se povezuje sa korištenjem agresivnog ponašanja kao instrumenta u postizanju određenog cilja. Proaktivno agresivna djeca očekuju da će njihova agresivnost donijeti pozitivne rezultate, oni vjeruju da se agresivno ponašanje isplati i da na taj način mogu ojačati svoju poziciju nad ostalom djecom.

Relacijska agresivnost je agresivnost koja je usmjerena na uništavanje relacija, veza ili prijateljstva. Primjer relacijske agresivnosti je prijetnja isključivanjem ili isključivanje pojedinca iz skupine prijatelja. Djevojčice su sklonije ovoj vrsti agresivnosti nego dječaci. Djeca žrtve relacijske agresivnosti su uskraćena u zadovoljavanju primarne potrebe za druženjem i ona se osjećaju odbačena od vršnjaka zbog čega često postaju nesretna i očajna i sklona prkosnim ili impulsivnim ponašanjima.

Instrumentalna i neprijateljska agresivnost su dva podtipa agresivnosti koja se obično javljaju zajedno. Obuhvataju agresivne oblike ponašanja u kojima je nagrada agresoru žrtvina bol i šteta koju joj nanosi.

Vasta, Haith i Miller (1998.) tvrde da između 18 mjeseci i 5 godina nema izravne veze između dobi i sveukupne agresivnosti. No postoje dokazi da tjelesna i instrumentalna agresija prevladavaju u mlađoj dobi, dok se verbalna i neprijateljska agresija češće javljaju od školske dobi nadalje.

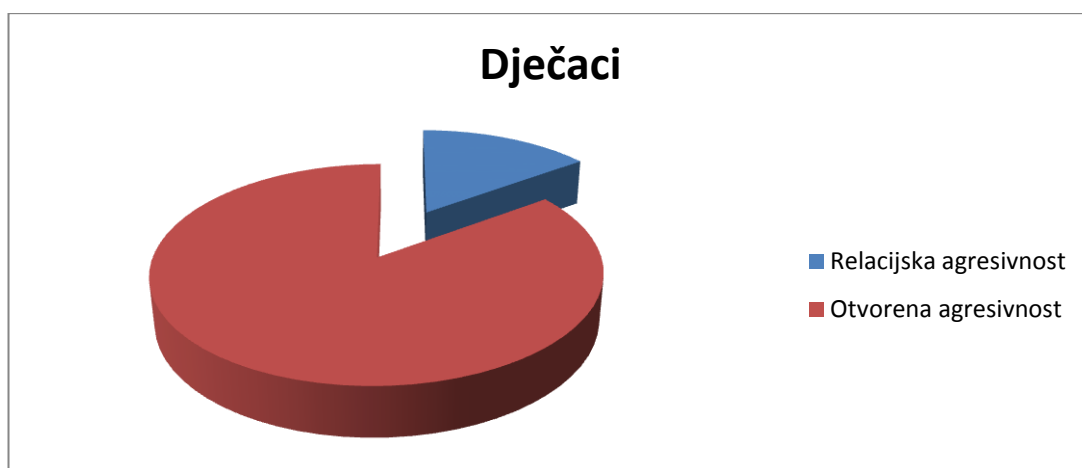
Dječaci i djevojčice mogu biti prilično neprijateljski raspoloženi i agresivni, ali agresiju očituju na različite načine. Pretpostavljalo se da će dječaci, koji često slijede instrumentalne ciljeve s naglašenim suparništvom, s velikom vjerojatnošću izazivati tučnjave, vrijeđati ili pokazivati druge oblike otvorene agresije prema onima koji ometaju njihov rad ili zadatke. Za razliku od njih, djevojčice se koncentriraju na

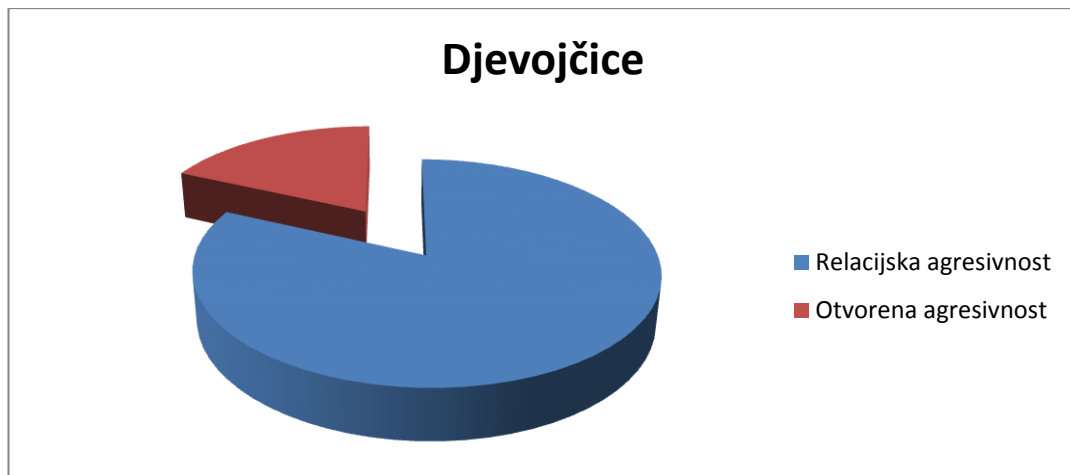
ciljeve vezane uz odnose jer žele izgraditi bliske i intimne odnose s drugima. Zbog toga je njihovo agresivno ponašanje vezano uz postizanje socijalnih ciljeva i u velikoj se mjeri sastoji od prikrivenih oblika relacijske agresivnosti. Da bi se provjerila ta hipoteza, stručnjaci su zamolili 491 učenika od trećeg do šestog razreda da navedu koji kolege iz razreda pokazuju sljedeće ponašanje:

- **Otvoreno agresivni postupci:** čestice koje su se koristile za mjerenje otvorene agresivnosti sadržavale su fizičku i verbalnu agresivnost, primjerice, udaranje i naguravanje drugih, započinjanje tučnjave, vikanje ili vrijeđanje.
- **Relacijski manipulativni postupci:** čestice koje su se koristile za mjerenje relacijske agresivnosti sadržavale su oblike ponašanja koji su uključivali namjerne pokušaje nanošenja štete u odnosu neke osobe s vršnjacima, odnosno značili su takvu prijetnju.

Zaključeno je da je značajno veći postotak dječaka koji su doživljeni otvoreno agresivnima nego što je to slučaj kod djevojčica. Dok djevojčice više pokazuju relacijsku agresivnost.(Essau; Conradt, 2006.)

Prikaz postotka djevojčica i dječaka koje su njihovi kolege iz razreda okarakterizirali u velikoj mjeri relacijski i otvoreno agresivnima (Essau; Conradt, 2006.)

3.2.UZROCI AGRESIVNOSTI

Uzroci agresivnog ponašanja vrlo su složeni, kao najčešći faktori spominju se obiteljske prilike, neuspjesi u školi, spolne razlike, dob, subkultura te šire društvene okolnosti. Premda je sljedeće roditeljima teško čuti, stručnjaci kao najčešći uzrok agresivnom ponašanju kod djece, vide loše odgojno postupanje njihovih roditelja. Istraživanja su pokazala da agresivni roditelji imaju, u pravilu, agresivno dijete. Agresivnost se dijelom nasljeđuje, a dijelom uči. To je vrlo postojana i stabilna osobina koja se učvršćuje još u predškolskoj dobi.

Postoji niz faktora za koje se može tvrditi da svakako predstavljaju potencijalna izvorišta problema agresivnosti (http://ocpgz.hr/clanci_agresivnost_u_djecjoj_dobi.html):

- Nasljedni činitelji pridonose razvitku agresivnog ponašanja, npr. u oblikovanju djetetova temperamenta. Dijete koje je vrlo aktivno sklonije je razvitku agresivnosti.
- Obiteljska situacija je prema mnogima najvažniji faktor u nastanku dječjeg agresivnog ponašanja. Odnosi se ponajprije na nepovoljnu emocionalnu klimu u obiteljima, antisocijalnu ličnost majke ili oca, te bračno nezadovoljstvo roditelja. Uzroci agresivnog ponašanja tiču se i odgojnog stila roditelja, ako se roditelji ponašaju agresivno, djeca će usvojiti njihov model. Zlostavljanje u djetinjstvu na emocionalnom planu rezultira potiskivanjem straha, bola, poniženja.

- Situacija u društvu, posebice, ratne okolnosti mogu imati značajan utjecaj. Rat i stresni događaji mogu se shvatiti kao niz opasnosti, prijetnji, ograničenja i frustracija povišuju opću razinu pobuđenosti pojedinca te tako povećavaju vjerojatnost agresivnog reagiranja. Velika mogućnost učenja agresivnih oblika ponašanja, praćena povećanom tolerancijom takvog ponašanja, mogući su mehanizmi kojima rat utječe na povećanje dječje agresivnosti.
- Situacija u školi, također, je bitan čimbenik. Učenici strahuju od neuspjeha, od neispunjavanja očekivanja, primjerice svaka ispitna situacija pridonosi napetosti, što može generirati agresivno ponašanje. Agresivni potencijal donesen u školu uvećava se akademskim i osobnim neuspjesima, nekorektnim postupcima drugih, lošom komunikacijom.
- Suvremeni stil življenja, primjerice, loša prehrana potencira rast adrenalina što pak utječe na agresivnost. Snažne posljedice ima i nekontrolirani utjecaj medija. Istraživanja pokazuju da djeca, gledajući mnogo nasilja na TV-u, videu i računalnim igricama, često postaju agresivnija i manje suosjećajna sa žrtvama nasilja.

Iz suvremenog stila življenja kao veliki uzorok izdvaja se nasilje na televiziji. Prema Vasta, Haith i Miller (1998.) očito je da djeca oponašaju nasilne postupke koje vide. Najčešće oponašaju agresivne postupke „dobrih“ likova, odnosno agresiju kojom se postiže cilj. „Zahvaljujući“ nasilju na televiziji, djeca postaju tolerantnija prema agresiji i ona im manje smeta.

3.3.ČIMBENICI KOJI POTIČU AGRESIVNOST

U literaturi razmatraju se različiti čimbenici koji pogoduju razvoju agresivnosti, a to su:

- jake i teške emocije kod napadnutih (strah, ljutnja, bijes)

- nanošenje štete sebi, drugoj djeci ili odraslima, uz uništenje materijalnih stvari ili ugrožavanje biljaka ili životinja
- kršenje dogovorenih pravila ponašanja za neku situaciju
- stanje umora ili gladi
- nove i zahtjevne situacije
- situacije s puno vršnjaka i/ili malo kontrole odraslih
- rezultat povećanog uzbunjenja u slučaju nelagode ili frustracije
- prečesto korištenje kazni i zabrana u odgoju, autoritativan nadzor nad djetetom
- roditeljsko emocionalno odbacivanje djeteta; neuspjeh roditelja u discipliniranju djeteta
- način života obitelji koji u djeteta izaziva nesigurnost
- neučenje drugih oblika ponašanja za smanjenje neugode u socijalnim situacijama

(http://www.dv-bambi.hr/images/PDF/Bambi-Najcesce_potrebe.pdf.)

Navodeći ove natuknice zaključila sam da u većini predhodno navedenih stvari uvelike mogu utjecati roditelji. Učeći ih raznih oblika ponašanja u neugodnim situacijama pomažu djetetu da se snađe u svakoj situaciji. Pružajući mu potrebnu ljubav, toplinu pa i topli obrok dijete neće imati potrebu za dokazivanjem da dođe u centar pažnje jer će dobiti svu potrebnu pažnju. Također je bitno postaviti granice te razumne kazne za kršenje istih, kazne ne smiju biti prestroge jer to ne utječe dobro na psihički razvoj djeteta. I na kraju roditelj treba dobro upoznati svoje dijete kako ga nebi postavio u prezahtjevne situacije.

3.4.TEORIJE AGRESIVNOSTI

Teorije o agresiji možemo podijeliti u 5 skupina, a to su (Žužul, 1989.):

- 1.Instinktivističke teorije agresivnost
- 2.Situacijske teorije agresivnosti
- 3.Teorije agresivnosti kao naučenog ponašanja

4.Kognitivne teorije agresivnosti

5.Biološke i fiziološke teorije agresivnost

➤ Instinktivističke teorije agresivnosti

Postoje više zagovornika ove teorije iako je temeljna ideja jednaka navedenim autorima oni žele na svoj način objasniti pojavu agresivnosti. Freud objašnjava svoju teoriju prema djelovanju Erosa i Thantosa. Prisutstvom Thantosa dolazi do želje za samouništenjem, no pojavom Erosa se ta želja blokira i usmjerava na druge. Prema ovoj teoriji čovjek je predodređen da uništava druge ili sebe zbog prisutstva tih nagona. Neopsihoanalitiari (Hartman, Lowenstein, Anna Freud, McDougall, Adler i drugi) ne prihvaaju Freudov koncept instinkta smrti, ali i dalje naglašavaju biološki determinizam instinkta, koji predstavlja motivator agresivnog ponašanja. Fromm definira agresivnost kao svako ponašanje kojemu je cilj da se nanese šteta drugoj osobi te dijeli agresivno ponašanje na benigno i maligno. Benigna agresivnost je urođena, dok maligna agresivnost nije određena nasljeđem.

➤ Teorije koje agresiju objašnjavaju reakcijom na određenu situaciju

Prema ovoj teoriji, frustracija uvijek izaziva emocije koje uz prisutnost situacijskih uvjeta utječu na pojavu agresivnih znakova te dovode do agresije. No druga uz to jedna od teorija je i da agresivno ponašanje ne mora biti posljedica frustracije nego može biti i naučeno.

➤ Teorije socijalnog učenja

Predstavnici ovih teorija vjeruju da se agresivnost uči na dva načina: posredno, odnosno, oponašanjem agresivnog modela te neposrednim potkrjepljenjem, pri kojem se neki oblici agresivnog ponašanja nagrađuju.

➤ Teorije kognitivnog učenja

Strah je najčešća emocionalna reakcija na bilo koju vrstu prijetnja ili opasnosti, a uobičajena reakcija na pojavu straha je bijeg ili agresivnost. Pojedinaac sam izabire jednu od tih dviju reakcija, pri čemu izbor ovisi o njegovim intelektualnim procesima u kombinaciji s emocijama.

➤ Biološke teorije

Biološka teorija objašnjava agresivnost kao rezultat djelovanja određenih biološko-fizioloških struktura ili rezultat neuklapanja u školsku zajednicu. Prema ovoj teoriji, uzrok agresivnog ponašanja može biti i neraspoložen i mrzovoljan učitelj te nemogućnost dokazivanja ili nemogućnost napretka i uspjeha. Na agresivnost mogu utjecati još i genetika, mehanizmi u mozgu te hormoni.

4.SOCIJALNA POVUČENOST

Povučenost označuje ponašanje djeteta koje je pretežito mirno, tiho, osamljeno, koje mnogo mašta, nema stalne prijatelje. Takvo ponašanje obično je odraz osobne nesigurnosti i nepovjerenja u druge. Posrijedi je manjak zadovoljavajućih socijalnih odnosa, koji rezultiraju neugodnim emocionalnim stanjem, a uglavnom su posljedica nezadovoljenih potreba za pripadanjem i ljubavi.(Bouillet, Uzelac, 2007.)

Unatoč tomu što mnogi povučenost kod djece ne smatraju prednošću, ona ipak ne mora predstavljati nedostatak za dijete. Kako će se dijete osjećati, velikim je dijelom ovisno o tome kako se roditelji odnose prema njegovoj povučenosti. Prije svega moramo razumjeti da je povučenost crta karaktera, a nikako nedostatak. Mnogi ljudi koje poznamo i u čijem se društvu ugodno osjećamo ujedno su i povučeni. Takvi ljudi često su dobri “slušači”, mirne osobe koje su dobro prihvaćene u svakome društvu.

Mnogi se roditelji zabrinu kada dijete utihne u bučnoj gomili i postavljaju si pitanje je li dijete samo povučeno ili postoji neki problem koji ga muči? Kako to razlikovati? Naime, povučeno dijete s razvijenim osjećajem samopouzdanja ostvaruje kontakt očima s drugim osobama u svojoj blizini i čini se zadovoljno. Takva djeca se ponašaju uglavnom pristojno, ugodna su i ljudima je lijepo u njihovoj blizini.

Neka povučena djeca su promišljena i sporije i opreznije razvijaju komunikaciju s nepoznatima. Proučavaju nove osobe u svojoj okolini i preispituju jesu li vrijedne truda za uspostavljanje odnosa. Oprezni su u sklapanju prijateljstva, ali kada nađu prijatelja, to je prijateljstvo kvalitetno i trajno.

Prema Lebedina Manzoni, (2007.) čini se da povučena djeca na svijet dolaze s neuronskim sklopovima koji uvjetuju njihovo reagiranje čak i pri blagim oblicima stresa izazvanog neizvjesnošću situacije. Njihovo srce od početka brže kuca u novim situacijama u odnosu na njihove vršnjake. Ali isto tako moramo imati na umu kako je plastičnost dječjeg mozga vrlo velika i iskustva stečena u tom razdoblju mogu trajno utjecati na formiranje neuralnih puteva koji će se održati čitavog života. Pri tome mogu biti odlučujuće što se djeci uskraćuju prilike da se sami za nešto izbore i na taj

način steknu pozitivno iskustvo. Redovito ponavljanje takvog pozitivnog iskustva povučenoj djeci moglo bi donijeti više samopouzdanja i priliku da nauče upravljati svojim strahovima i svojim reakcijama. Prezaštićeno dijete nema takvu priliku jer se roditelji i na najmanji znak moguće neugode upliću i rješavaju situaciji umjesto djeteta.

U prethodnom odlomku želi se istaknuti koliko je bitno u ranom djetinjstvu djecu pravilno odgajati. Djetetu treba dati priliku da samo istražuje bez da mu roditelj stalno visi za vratom, jer dijete će najviše naučiti tako da će samo otkrivati i shvaćati. Povučena djeca trebaju imati mogućnost ostvarenja interakcije s drugom djecom jer im se tako pruža prilika da sami odluče kako i kada će prići drugima. O navedenom možda najbolje svjedoči primjer iz osobnog života. Riječ je o djetetu koje uz televiziju provodi većinu svog vremena i ne ostvaruje interakciju s drugom djecom. Sada se to dijete doima kao povučeno jer kad mu druga djeca prilaze on ih ignorira ili se makne dalje od njih. Tako da na osobno doživljenom primjeru mogu zaključiti da dijete uči i razvija svoje socijalne vještine od samog rođenja.

Slika 2. Povučena djevojčica

(<http://www.roditelji.me/blog/2015/02/13/povucenost-ne-mora-biti-nedostatak/>)

4.1.SIMPTOMI SOCIJALNE POVUČENOSTI

U literaturi često se navode i tumače neki simptomi socijalne povučenosti. Različiti autori navode različite oblike izražavanja. Evo nekih:

DIJETE:

- ne uključuje se u igru i kontakte s drugima,
- usporenost u društvenim kontaktima,
- čini se da nema prijatelja,
- čeka da drugi započne kontakt, a i tada često ne reagira na tuđi poziv za kontakt,
- neugodno se osjeća kad mora glasno nešto izreći (odgovara kratko ili uopće ne odgovara),
- sjedi ponekad osamljeno i bulji u prazno,
- u igri odabire često mirnu i sigurnu aktivnost koja ne zahtijeva kontakt s drugima,
- traži malo za sebe u smislu zadovoljavanja vlastitih potreba,
- kontrolira izražavanje osjećaja - reducira iskaze ili prikriva pravi osjećaj (malim osmijehom može se i ljutiti i iskazivati veliku radost).

4.2.UZROČNICI SOCIJALNE POVUČENOSTI

Dijete je kroz svoj emocionalni razvoj izloženo različitim utjecajima koji uključuju genske predispozicije, psihološke osobine roditelja, najranije traume, obiteljske međuodnose i načine učenja ponašanja.

Objašnjenje povezano s kognitivnim procesima temelji se na anksioznosti kao rezultatu disfunkcionalnog načina doživljavanja smisla u svijetu koji nas okružuje. Zbog različitog prethodnog iskustva ili ranijih krivih interpretacija događaja, djeca procesiraju svoj socijalni svijet na anksiozan način. Nadalje, anksiozna djeca unose faktor evaluacije u situacije koje potencijalno mogu biti igra, relaksacija, udobnost i time stvaraju negativno uzbuđenje. (Lebedina Manzoni, 2007.)

Prema Lebedina Manzoni (2007.) veliku ulogu u svemu tome ima roditelj koji svojim ponašanje pridonosi djetetovom emocionalnom razvoju. Djeca čiji roditelji odbijaju djetetu dati autonomiju i pretjerano kontroliraju djecu imaju jače razvijen anksiozni poremećaj. Isto tako, roditelji socijalno povučene djece podražavaju izbjegavanje kao način rješavanja problema. No, trebali bi shvatiti da takvo ponašanje samo potkrepljuje djetetovu povučenost i uskraćuje mu priliku da se samo za nešto izbori i tako stekne pozitivno iskustvo.

4.3.VRSTE POVUČENOSTI

Predhodno je već navedeno da su povučena djeca tiha, ne uspostavljaju lako odnos s drugima, mirna su i osamljena. No, potrebno je objasniti da se socijalna povučenost dijeli na nekoliko vrsta, a svako povučeno dijete ima drugačije osobine:

- Povučeno dijete s razvijenim osjećajem samopouzdanja s drugim osobama u svojoj okolini ostvaruje kontakt očima, ugodno je i pristojno, ljudima je lijepo biti u njihovoj blizini.
- Promišljena i obazriva povučena djeca sporije uspostavljaju kontakt s osobama u svojoj okolini dulje ih promatrajući i ocjenjujući da li su vrijedne truda za ostvarivanja odnosa. Rezervirana su i oprezna su u stvaranju prijateljstava, a kada ih ostvare onda su ona kvalitetna i trajna.
- Povučena djeca s unutarnjim problemima su djeca koja su povučena zbog njihovih unutarnjih problema. Takva djeca su nesigurna, izbjegavaju izravan kontakt očima i imaju problema u ponašanju. Drugi vršnjaci se ne osjećaju ugodno u njihovoj blizini. Kada ih pažljivije promatrate, otkrijete da su puni straha, nesigurnosti, a možda i bijesa. Umjesto mira i povjerenja, u njima je nemir i nepovjerenje.
- Djeca s maskom povučenosti su djeca koja se skrivaju iza “povučenosti” kako ne bi drugima otkrili ono što kod sebe ne vole. Etiketa “povučenosti” postaje im izgovor za nerazvijanje društvenih vještina i razlog za izbjegavanje društva vršnjaka. Za takvu je djecu povučenost nedostatak koji proizlazi iz nedovoljno razvijenog osjećaja samopoštovanja.

4.4.TRETMAN SOCIJALNE POVUČENOSTI

Tretman socijalne povučenosti bazira se na učenju po modelu, sjecanja pozitivnih iskustava i učenju socijalnih vještina. Kognitivno-bihevioralni tretman podrazumijeva kombiniranje vještine nošenja s nepoželjnim uzbuđenjem koje se javlja u situaciji koju obilježava emocija straha i ponašanje koje opisujemo kao socijalnu povučenost. Djeca najprije uče o svojim nepoželjnim emocionalnim, kognitivnim i ponašajnim reakcijama, a nakon toga uče strategije kako se nositi s uzbuđenjem. Edukacijska komponenta tretmana pomaže djeci indentificirati njihove

anksiozno uzbuđujuće misli, uči ih relaksirajućim odgovorima i osigurava strategije za moderiranje anksioznog uzbuđenja. (Lebedina Manzoni, 2007.)

Također, prema Lebedini Manzoni (2007) socijalna povučenost se uglavnom temelji na zabrinutosti oko toga što drugi misle o nama pa se kognitivni tretman pokazao naročito efikasnim. On uključuje kognitivno restrukturiranje, tj. pokušaj mijenjanja negativnog načina razmišljanja, ali i stjecanje iskustva koje će u povoljnom smjeru promijeniti djetetove negativne sheme.

Da bi se djeci pomoglo kod socijalne povučenosti bitna je socijalizacija emocija. Emocionalne se reakcije ne pojavljuju jednostavno kao rezultat biološkoga rasporeda. Njihov je razvoj djelomično pod utjecajem socijalne okoline. Većina majki pokazuje svojoj djeci svega nekoliko facijalnih ekspresija, koje su uglavnom pozitivne. Njihova djeca te ekspresije nastoje uzvratiti. Suprotno tome, djeca depresivnih majki pokazuju više tužnih izraza, vjerojatno i zbog toga što oponašaju izraze koje vide. (Vasta, Haith, Miller, 2009.)

Smatram da djeca kako oponašaju tužne izraze lica tako i osjete depresiju svoje majke. Ako je majka stalno depresivna i djeca odrastaju u takvim uvjetima ne iznenađuje da je to dijete kasnije povučeno. Majka je osoba koja svojom pozitivnošću treba uveseljavati dijete te ga na taj način poticati na socijalizaciju.

5.UTJECAJ STILOVA RODITELJSTVA NA SOCIJALNU POVUČENOST I AGRESIVNOST DJETETA

U odgoju djeteta postoje različiti odgojni stilovi od kojih svaki na drugačiji način utječe na razvoj osobnosti djeteta, njegovo doživljavanje, njegove osjećaje i ponašanje. Postoje 4 vrste stilova i svaki od njih drugačije utječe na emocionalni razvoj djeteta (<http://www.djecjivrtic-ivanic.hr/media/novosti/STILOVI%20RODITELJSTVA.pdf>) :

AUTORITARNI STIL RODITELJSTVA (KRUTI – STROGI)

- Odgojni stil - kombinacija emocionalne hladnoće i čvrste kontrole.
- Roditelji postavljaju velike zahtjeve i provode strog nadzor i kontrolu, ali ne pružaju dovoljno topline, ljubavi i podrške.
- Glavni odgojni ciljevi su učenje samokontrole (vladanja sobom) i poslušnosti autoritetu koji ne objašnjava svoje odluke i postupke i kojeg ne zanima što dijete misli i osjeća.
- Roditeljska uloga usmjerena je na postavljanje granica i pravila čiji se prekršaji kažnjavaju.
- Odnos roditelj – dijete temelji se na odnosima nadređenosti i podređenosti te odnosu nagrade i kazne.
- Razvoj osobina djeteta autoritarnih roditelja:
 - Nesigurnost i povučenost – ili – agresivnost, ćudljivost i niski prag tolerancije na frustracije.
- Osjećaji koji dominiraju djetetom:
 - Strah, nepovjerenje, nezadovoljstvo, uzrujanost, neiskrenost, lažno poštovanje, neuspješnost u rješavanju problema, stalna briga kako udovoljiti roditelju.

AUTORITATIVNI STIL RODITELJSTVA (DEMOKRATSKI – DOSLJEDAN)

- Odgojni stil - kombinacija emocionalne topline i čvrste kontrole.
- Roditelji postavljaju velike zahtjeve koji su primjereni djetetovoj dobi, postavljaju granice i provode nadzor i kontrolu, ali pružaju veliku toplinu, ljubav i podršku.

- Glavni odgojni ciljevi su podrška djetetovoj znatiželji, samouvjerenost, kreativnost, sreća, motivacija i nezavisnost osjećaja.
- Odnos roditelj – dijete temelji se na odnosima demokratičnosti koja podrazumijeva komunikaciju između roditelja i djeteta, poticanje djeteta i vođenje računa o djetetovim osjećajima, a kontrola je usmjerena na djetetova nepoželjna ponašanja a ne djetetovu osobnost.
- Razvoj osobina djeteta autoritativnih roditelja:
 - samopouzdanje, sigurnost u sebe, potreba za postignućima, visoki stupanj samokontrole.
- Osjećaji koji dominiraju djetetom:
 - osjećaj povjerenja, iskrenosti, poštovanja, zrele odgovornosti.

PERMISIVAN STIL RODITELJSTVA (POPUSTLJIVI)

- odgojni stil - kombinacija emocionalne topline i slabe kontrole
- roditelji postavljaju male zahtjeve i provode slabu kontrolu, pružaju veliku toplinu, ljubav i podršku
- glavni odgojni ciljevi su zadovoljavanje svih djetetovih zahtjeva
- odnos roditelj – dijete temelji se na velikoj emocionalnoj osjetljivosti roditelja spram djeteta, na prevelikoj slobodi i neovisnosti djeteta bez postavljanja granica i pravila te kontrole u ponašanju
- razvoj osobina djeteta popustljivih roditelja:
 - davanje prevelike slobode stvara nesigurnost i nesnalaženje u granicama općedruštvenog prihvatljivog ponašanja što kod djeteta potiče impulzivnost i agresivno ponašanje u susretu s ograničenjima te pri neispunjavanju želja, imaju slabu samokontrolu
- osjećaji koji dominiraju djetetom:
 - uglavno dobro raspoloženje sve do trenutka neispunjavanja želja, osjećaj nesigurnosti, nezrelo reagiranje.

Shaw i Wood (2009.) u knjizi „Epidemija popustljivog odgoja“ daju primjer majke koja moli svoju petogodišnju kćer koja leži na polici u trgovini i igra se igračkom. Majka moli djevojčicu da ustane jer moraju ići, te malo kasnije popusti i kaže da će joj kupiti tu igračku ako ustane s poda. Djevojčica to odbija i vrijeđa

majku unatoč majčinu popuštanju. Majka se spusti na pod i kaže da stvarno moraju ići i da će dobiti tu igračku... Međutim, djevojčica izjavljuje da mrzi majku i da je pusti na miru. Shaw i Wood (2009.) objašnjavaju da kad roditeljima prijede u naviku da smiruju i nastoje udobrovoljiti svoje dijete, onda ono razvija potrebu da ga se sve više umiruje i udobrovoljava, slično ovisniku koji ima potrebu za drogom. U pojašnjenju navedenog, autori izjavljuju: Što je više uzima, to ona slabije djeluje, pa roditelji moraju povećati dozu.? Iz navedenog citata autora prepoznaje se nemoć roditelja (u ovom primjeru majke) koji nastoje bezuvjetno udovoljiti zahtjevima djeteta.

INDIFERENTAN STIL RODITELJSTVA (ZANEMARUJUĆI)

- odgojni stil - kombinacija emocionalne hladnoće i slabe kontrole
- roditelji postavljaju male zahtjeve, nema kontrole, ali ni topline, ljubavi, podrške
- odgojnih ciljeva nema, roditelji su zaokupljeni sami sobom, djecu ili emocionalno odbacuju ili nemaju vremena i snage brinuti se za njih
- odnos roditelj – dijete temelji se na niskoj razini razumijevanja i interesa za dijete i njegove aktivnosti, neprovođenje zajedničkog vremena, neiskazivanje roditeljske ljubavi
- razvoj osobina djeteta indiferentnih roditelja:
neposlušnost, neprijateljstvo, zahtjevnost, neprimjereno ponašanje u igri i socijalnim kontaktima, nisko samopoštovanje, problematična i delikventna ponašanja
- osjećaji koji dominiraju djetetom:
promjenjiva raspoloženja, osjećaj nesigurnosti i nekontrole samog sebe, nezainteresiranost

U indiferentnom roditeljskom stilu potrebno je dati djetetu više ljubavi. Djecu nije jednostavno negovati kao ostala živa bića. Prema Shaw i Wood (2009.) naša ljudskost se ne stvara samo hranom, vodom i zaklonom već i razgovorom, a osobito razgovorom s majkom. Jedino je ona preplavljena hormonima koji je pripremaju za sposobnost da voli i da se vezuje, što je jedinstveno ljudsko iskustvo. Dajuću djetetu

svu svoju ljubav, dijete će steći više samopouzdanja, zainteresiranost i emocionalnu toplinu. Sve to navedeno potrebno je i autoritarnom stilu roditeljstva.

Smatram da je autoritativni stil roditeljstva najbolji za dijete jer roditelj djetetu postavi granice te razumne kazne za kršenje istih. Pazi se na težinu zadanog zadatka te emocionalno stanje djeteta. Roditelju je bitno da dijete razvije vještine kao što su maštovitost, komunikativnost te da nauči cijeniti sebe i razvije samopouzdanje. Autoritet je roditelj, ali ipak je taj isti roditelj i netko tko će pružiti djetetu ljubav i toplinu u svakom trenutku.

ZAKLJUČAK

Agresivnost i povučenost je svuda oko nas, te se nerijetko i mi nađemo u situaciji da smo agresivni ili pak povučeni iako si to ne želimo priznati. Jedinstvene teorije o agresivnosti još nema no zna se da je agresivnost oblik ponašanja koji se pojavljuje već u vrlo ranoj dobi života djeteta. Smatram da na djetetovo ponašanje u najvećoj mjeri utječe upravo učenje. Ukoliko je dijete izloženo agresiji u obitelji i okolini te ako vidi da njegovi bližnji ciljeve svog postižu agresivnim postupcima i ono će usvojiti te obrasce ponašanja. Često se naglašava da dijete upija kao spužva stoga bi trebali razmišljati o načinima kako izražavamo svoju agresiju. Najbitnije je da interveniramo čim vidimo neke promjene u ponašanju djeteta koje upućuju na moguće poremećaje. Dijete treba poticati na nenasilno rješavanje sukoba, a ne reći da je agresivno ponašanje urođeno i da se na probleme ne možemo utjecati.

Isto tako je bitno povučenu djecu razumijeti i ne doživljavati ih kao osobe s nedostatkom. Djeca s problemom povučenosti su u većini slučajeva ugodna, dobra, poslušna djeca koja su najbolji slušači. Uvijek kada povučena djeca doživljavaju prijateljstvo gradit će odnos pun iskrenosti i dobrote.

Kao što je već rečeno, edukacija roditelja ima bitnu ulogu u rješavanju problema u socijalizaciji. Kako bi znali kako postupati s djecom koja imaju problem u socijalizaciji važno je stjecati znanje koje će pomoći u radu s ovom populacijom djece. Koristeći prikupljeno znanje roditelji mogu uvelike olakšati svojoj djeci život, a isto tako olakšaju suradnju s odgajateljima i na taj način zajednički dolaze do rješenja.

Iz svega navedenoga zaključujem da su i djeca s problemima u ponašanju samo djeca kojima je potrebna ljubav i razumijevanje. Oni također žele isto što i sva djeca samo što to ne pokazuju na uobičajen način. Oni nisu krivi za svoj problem i treba im se omogućiti sve da ih zajednica prihvati i da im pomogne.

LITERATURA

Knjige:

1. Bouillet, D., Uzelac, S., 2007., Osnove socijalne pedagogije, Školska knjiga
2. Cecilia A. Essau i Judith Conradt, 2006., *Agresivnost u djece i mladeži*, Jastrebarsko, Naklada Slap
3. Gabriele Haug-Schnabel, 1997., *Agresivnost u dječjem vrtiću*, Zagreb, EDUCA - nakladno društvo d.o.o.
4. Jurčević-Lozančić, A., 2005., Izazovi odrastanja, Petrinja: Visoka učiteljska škola.
5. Jurčević-Lozančić, A., (2011). Socijalne kompetencije i rani odgoj . U D. Maleš (Ur.) Nove paradigme ranog odgoja (153.-177. str.) Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
6. Lilian G. Katz i Diane E. McClellan, 2005., *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije: uloga odgajateljica i učiteljica*, Zagreb, EDUCA-nakladno društvo d.o.o.
7. Marija Lebedina Manzoni, 2006., *Psihološke osnove poremećaja u ponašanju*, Jastrebarsko, Naklada Slap
8. Olweus, D., 1998., *Nasilje među djecom u školi*, Jastrebarsko, Naklada Slap
9. Shaw R., 2009., Epidemija popustljivog odgoja, Zagreb, Vbz d.o.o.
10. Vasta R., Haith M., Miller S., 1998., *Dječja psihologija*, Jastrebarsko, Naklada Slap
11. Žužul, M. (1989). Agresivno ponašanje – Psihologijska analiza, Zagreb, Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Hrvatske
12. Winkel R., 1996., *Djeca koju je teško odgajati*, Zagreb, EDUCA-nakladno društvo d.o.o.

Predavanja:

1. Predavanje: Pedagogija ranog odgoja, Jurčević-Lozančić, 2011.godina

Internetske stranice:

1. DV BAMBI, http://www.dv-bambi.hr/images/PDF/Bambi-Najcesce_potrebe.pdf, 25.8.2015.
2. DV IVANIĆ, <http://www.djecjivrtic-ivanic.hr/media/novosti/STILOVI%20RODITELJSTVA.pdf> 5.11.2015.
3. Klokunica, <http://www.klokunica.hr/jaslicka-dob/razvoj-u-2-i-3-godini/sto-s-malim-nasilnicima-1516>, 30.11.2015.
4. Obiteljski centar primorsko-goranske županije, http://oc-pgz.hr/clanci_pup.html, 27.8.2015
5. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, <http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-medu-djecom-2/>, 27.8.2015.
6. Roditeljski portal, <http://www.roditelji.me/blog/2015/02/13/povucenost-ne-mora-biti-nedostatak/>, 30.11.2015.